

ISSN-0235-1366

Селалад

6+

selaad.ru

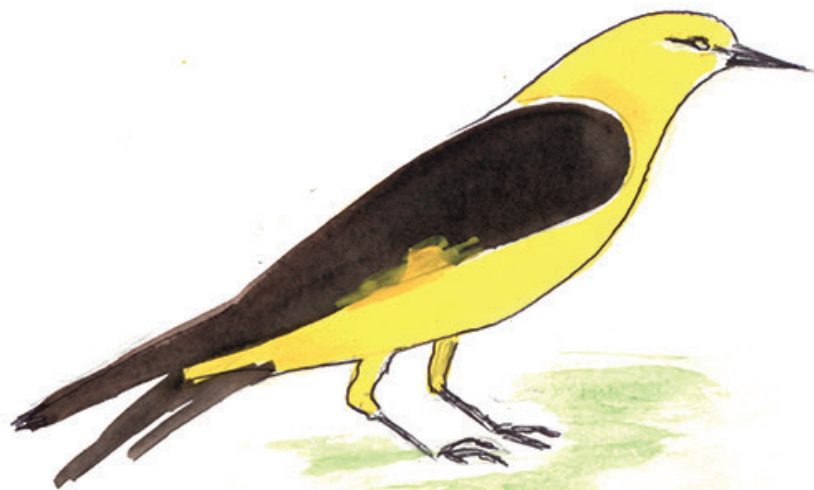

№ 4 (393) 2026
Бекарга бутт

Хъоашаланаъкъан лаъла

Селасат

Селасат – Села Сатий оалхазар.
Селхан сона селасата оаз хезар.
Тахан сона селасат ше бларгадайра,
куца, беса, бедара из миштад хайра.

Моажа бели, хъовлан мажарг,
дошо гала, маълха члегилг,
ворх! бос бола селалад –
уж шедар а - селасат!

Шедолг санна ек цун оаз –
сийрда мукъам, дегарлоз!
Хланз а из са дег чу латт.
Маърша догалда селасат!

Гудантанаъкъан Д. сурташ

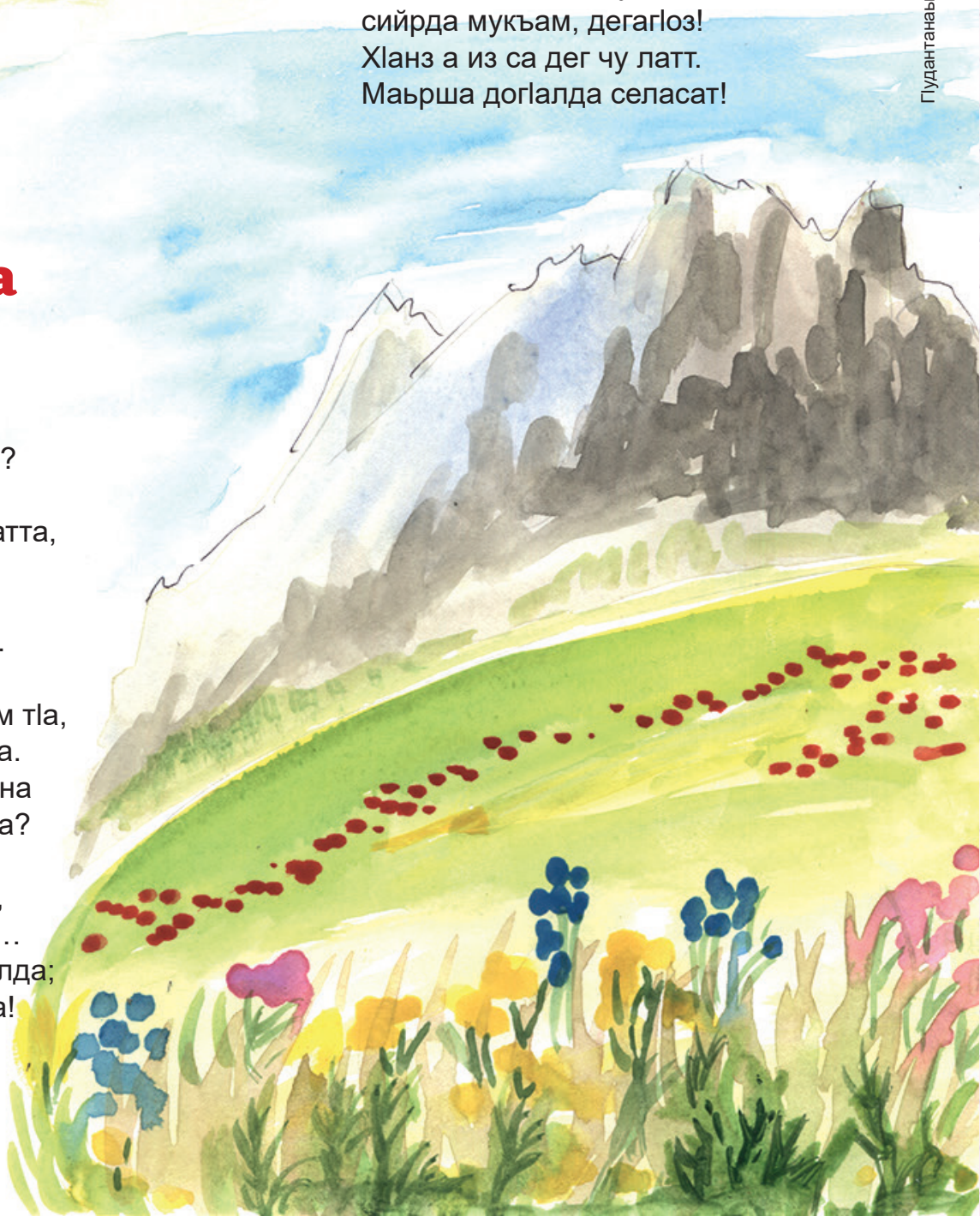
Зиза

Мишта ваха веза,
мишта лела веза,
дезаш хилча дукха
лоам тла дагла зиза?

Ткъамаш дац са гатта,
бакъда ба са гила,
гила – кура дог-са,
гила – йоккха уйла.

Кхоачаргва со лоам тла,
доаккхаргда аз зиза.
Зиза, ховргдий хъона
Бийдолг-баъре веза?

Дахаргда вай гоза,
леларгда вай хоза...
Аьннар кхоачашхилда;
алда, балда, валда!

Хьюлахой Марияй сурт,
г/л. Наьсаре, УЦ «Дийлла дуне»

Тха юрт

Тха юрт я
Геттара къяьна,
Из маца
Йиллай хац даьна.

Ценош да
Зламига, лакха.
Лоам эттаб
Сигаленах бакха.

Хидренаькъан Сунат,
Сурхо тIара ООШ,
5 «в» класс.

Са неш

Новкъост я са,
Оал цох неш;
По де йоагла,
ДIаюй беш.

Оаха дикаш
Цхъана декъ.
Цо лу цискилг,
Аз лу лекъ.

Цо лу таьптар,
Аз лу сурт.
Раьза хиле
ДIаотт юрт.

Хучбаранаькъан Роза,
Сурхо тIара ООШ,
5 «в» класс.

Йовлой Мухьмада сурт, г/л. Наьсаре, УЦ «Дийлла дуне»

ларчакханаькъан Сали

Зокх

Лакхе латта дош Юдийшача, цхъаволча сага ала тарлу:

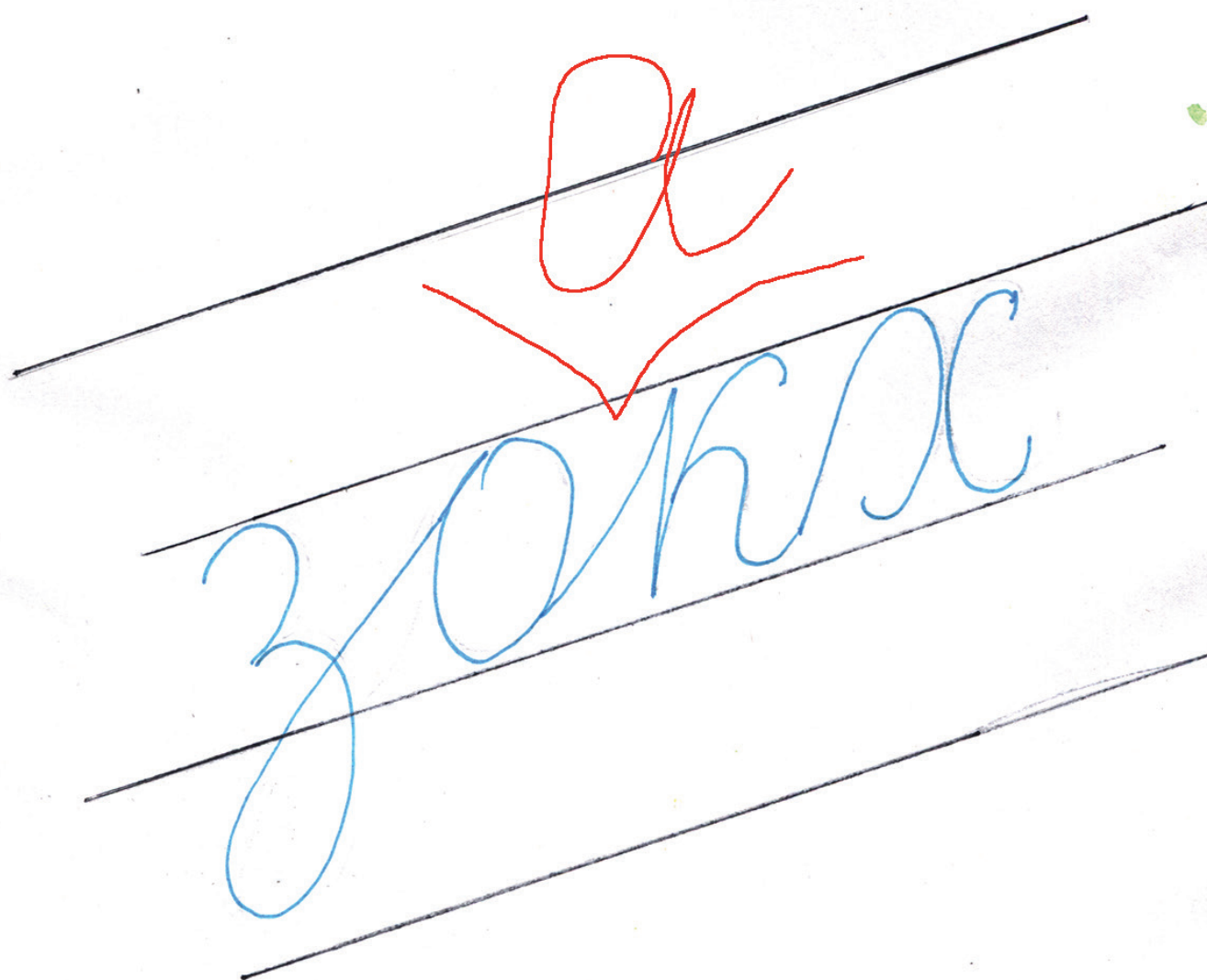
- Ер сенна яздаьд укхо, дерригача дошлоргаш тIа долаш а довзаш а хилча.

Нийса йоах цо, довзаш дош да, амма яз харцахьа ду. Iа гIалгIачунга оале:

- ДIаалал зокх яха дош, - цо зокх аргдац, зоакх аргда. Масала, боккхача наха каст-каста оалаш хул «Зоакх болаш саг ва хьо-м». МалагIа гIалат да, хьан бехках хиннад из? Эггара хьалха цу гIулакха бехке ба дошлоргий автораш, цар харцахьа юкъ-

едихьад из шоай балхашта. ХIаьта даьча гIалатах дувце, цу дешаца дифтонг **оа** хила дезар. Из дIадех гIалгIай меттала лелаш йолча, дифтонг яздара бокьоно. Цо йоах, дош дIаоалача хана хьа мел хозача моттиге Iоязде деза дифтонг **оа**, диь дешагара дIа мел ийккхарашка. **Доккха, воккха, боккха, йоккха** яха дешаш дифтонг доацаш язде деза, духхьал цхьа **о** долаш.

Зоакх яхача дешаца из хьахозаш хилча, Iоязде деза из, ца яздойя гIалат лархIа йиш я цох.

Хамхой Дауд

Нане йииг

Дошо чкъаьрилг,
Ма бий хьо.
Дото седкъилг,
Ма бий хьо.

Нане догилг,
Хьесташ йола
Хоза йииг,
Ма йий хьо.

Тхьайса яда,
Чайтоангаш.
Берза тойта,
кӀазилгаш.

Тхьайсай цице
кӀоригаш -
Цице хоза
Берилгаш.

Хьо а тхьовса,
Кхы ца говш;
Мерза гӀанаш
Гургдолаш.

Вахар хилда
Иразе,
Маьрша долаш
Ер дуне.

Кхийча нане
Хоза йол,
ХьавоагӀаргва
Аьлан вол.

Хьо дӀатхьовса,
Кхы ца говш;
Хоза гӀанаш
Гургдолаш.

Гудантанькъан Д. сурт

«...Сога-м дац»

Захалашка хьоашалгIа а хинна, цIаво-
даш хиннав Яни. ЗIамига вале а, цох бехке
хьаьша хеташ, из накъаваккха арабаьннаб
истий а, мехкарий а, кагий нах а. Коарча
фусама-нанас, геттара хьаьша везваь, Iи-
мерзача озаца аьннад:

- Яни, каст-каста юхавоагIаш хила, эхь
ца хеташ. ЦIакхавчача наьнага салам-моар-
шал дIалеллахь.

Парт, аьнна, хьахьежача Яне:

- Мичад из, сога-м дац?! - аьннад, ший
хаче кисашта кулгаш IотIа а тохаш.

Гудантанаькъан Д. сурташ

«Хьо воацаш кино дий-хьогI?»

Инии Янии хиннаб, телевизор чу-
гIолла кинофильмага хьожаш багIаш.
Юххера, кино чакхдаьлча, экрана тIа
хьаувтта доладеннад йоазош. Эггара
хьалха хьаэтта йоазув дайча, Ине аьн-
над:

- Дадала хьа В. Ролях, хьо воацаш
кино дий-хьогI?!

- Даьра, В. Эпизодах а вац хьона
кхы тIехьавусаш-м, - яьхад, цо яхар
хьаллоацаш волча Яне.

В РОЛЯХ

.....

.....

В ЭПИЗОДАХ

.....

.....

Хланз фу хиннад?

Гулбеннача наха юкье члоагла цлогла хьекхаш, велхаш лабттав цхьа зламига клаьнк.

- Фу хиннад хьона? Хлана велх хьо?
- хаьттад цунга новкъа хьалвоаглача цхьан кьонахчо.

- Пхи сом дайнад-кх, - аьннад клаьнка.

Цунга цлогла ца хьекхийта дагахьа, кисара хьадаьккха пхи сом длакховдааьд кьонахчо. Из длаэццашехь, клаьнк кхы члоагла велха волавеннав.

- Ай, хланз фу хилар хьона? - хаьттад вокхо.

- Хланз тума хургдар-кх сога! - аьннад клаьнка.

Питам

Моцагла-моцагла хиннад из.

- Со лайла хьа! Хьа уна лайла со!
- оалаш мара ший маьрага йистхулаш хиннаяц, йоах, цхьа сесаг, цунга из шийна сов члоагла дукха веза моттийта дагахьа.

Башха цох тешаш воацача мара из гулакх дладийцад ший лоалахочунга. Цига цар шинне соцам баьб, шун цлагара цхьанне са эца Дала дайта малайк да со, аьнна, новкъост горгволаш.

Кхы саг цлагла воацача хана чу а ваха, шоаш дийцача беса, лоалахочун сесагага: «Шух шиннех цхьанне са эца дена малайк да со», - аьннад лоалахочо.

- Со-м гийла я. Дика тоавенна, верста ва хьона са мар. Цун са эца хьайна! - яьхад йоах сесага.

Циски цогали

(багахбувцам)

Дехкий лувцара тIера дац, аьнна, наха эkkха а даь, моцалла, халонна тIа мел бола чо Io а баьнна, юртал ара, кхалажаш дIакхийсача дижа уллаш цхьа циск хиннад.

Шийна яа, вIаштIехьдоале, наьха бун чура котам яхьа дага долаш дена цогал тIакхьачад цунна. Из бIаргадайча, цец а даьнна, цогало хьаттад:

— Сона ца довзаш цхьаккха а аькха ма дац. Сона хIанзолца хьо санна дар бIарга а ма дайнадац. Фу аькха дате хьо?

Ше цогала ца довзилга хайнача циска дагадехад, цогал мел говза дале а, из Iехаде. ТIаккха циско цогалга аьннад:

— Дунен тIа мел долча аькхан аьла лом да, лома нана цIокъ да, цу цIокъа нана да со.

ТIаккха цунах ший хьаьша а даь, ший кьорга чу из Io а хоадаь, оакхарашта курал а еш, цунца даха дагадехача цогало цунга аьннад:

— Укхаза шийла а я, тIаьда а я, хьо со долча даха доагIаре, аз дижа мотт кIаьдеи, дагIа меттиг йIайхеи екьеи хулийтаргьяр хьона. Яа котами, гIажи, москали, боабашки а эшийтаргьяцар аз хьона. Боккбал, доагIадалара хьо соца даха.

Бокьонца ше аьнначох цогал тийшалга хайнача циско аьннад:

— Мегаьд, доагIаргда со, хьона иштта чIоагIа со дар дезе.

Циск шийца дIа а дига, ший кьорга чу дикагIча метте Io а хоадаь; цунна, ше аьннача тайпара, даа хIама тIа а дахьаш; оакхарашта куралаш а еш, лелаш хиннад цогал.

Котам, москал, гIаж а юаш дагIача цискаx; ше тоа мел лу, чо тIа а баьнна;

ше ма дарра циск хиннад. ТIаккха ше Iехадаьлга кхетадаьча цогало аьннад цискага:

— Хьо цIокъ дац, хьо бокьонца дола циск да, цхьабакьда хIанз цIокъ да аьнна цIи дIахезай хьа. Хьо деце а, цIокъ хиланза даргдац.

Иштта циски цогали дахача хана, чано цогалга хьаттад:

— Хьайна фу делча бIаргадайтаргда Ia из цIокъ?

— Хьо сайна дукха езаш хиларах, де а дийна, цхьа бежан дахьаш хьо йоагIе, бIаргадайтаргда аз, — аьннад цогало.

— Мегаьд, дахьаргда аз, — аьннад чано.

Цул тIехьагIа кхийтгача берзо а хьаттад цогалга:

— Аз хьайна дика берста устагIа беча, из цIокъ бIаргадайтаргдий Ia сона?

— Хайра мах-м бац Ia лур, хIаьта а хьа юхь йоагае карагIдалац сона; цхьабакьда устагIа берста хила-м беза.

Цогало чана а берза а цхьа ди диллад. Йиллача хана, шоашка аьннача тайпара бежани берста устагIеи бахьаш, дена кхьачад чаи борзи. Цогало царга аьннад:

— Хьаарадаьлча шух бIаргкхете, цо хIалакдергда шо. Бози, хьо укх кIотарга тIехьашка дIалачкьа, хIаьта хьо, ча, укх хена тIа яла. Шоаш долчара дIа-юха ма хьалаш. Аз, шо укхаза долга а ца хайташ, фо кхетийта доаккхаш санна, арадоаккхаргда из.

Цул тIехьагIа, чу а даха, цискага аьннад цогало:

— Хьох бIаргтоха ена чаи борзи я ара. Царна хьо циск долга дIахойя, гIулакх телха хургда. Мосаш а совсайийя,

цлог урагIа а дахийте, царгаш гуча а
яъхе, бIаргаш а кьоарзацийя, хьалъа-
ра а даъле, наIарга гIолла цхьа-ши го а
баьккхе, юха чудола.

Шийга цогало аьннача беса, мо-
саш а совсаяъ, бIаргаш а кьоарзадаъ,
цлог урагIа а дахийта, го а баьккха кIю-
тарг йолчахьа циск хьалестача, кIотар-
га тIехьашка лечкьа йоаллача берзо,
кхера а енна, Io а теIа, баьцаш оагаяй.
Цигга, баьцашта юкье дахкилг ба мот-

таш, циск тIатоссаденнад. Циска ше
бIарга а яйна, из шийна доагIа мотташ,
дIаййккхай борз, цох унзардаьнна циск
хена тIагIолла урагIхьийддад, тIаккха
хена тIа ягIа ча, из шийна доагIа мот-
таш, кхераенна чукхийтта яьтIай.

Цига хиннар кхыча оакхарашта
дIадувца борз дийна йисай, хIаьта цис-
каи цогалаи дезе бежанеи, хьаштдале
устагIани, дезе чани дулх хиннад.

Дезал дика — беркат дукха.

Ший Ёарг — алмаза кӀиг.

Говра дикал боралах хов, сага дикал сабарах хов.

Га дика я, сом латаш яле — саг дика ва, гӀулакхаца вале.

Ший цӀагӀа - хьаьша, наьха цӀагӀа - фусам-да.

Сихало са диад, сабаро лоам баьккхаб.

Чубеллар - низ, гибеллар - мухь.

Дукха вахар — дуне дика довзар.

Воча дешах мотт лорабе, кьоалах кулг лораде.

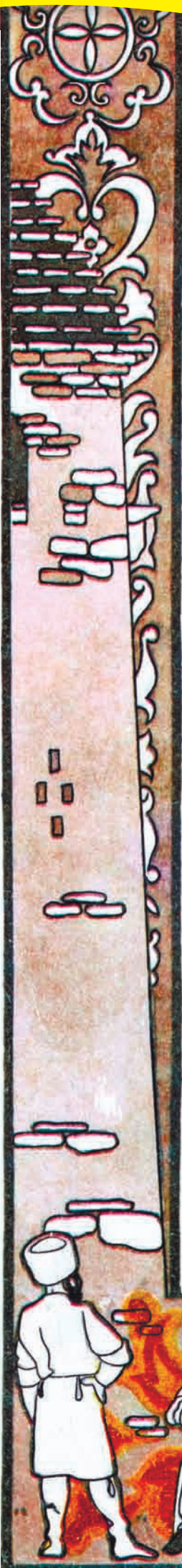
Пхьарчанаькъан Іазе Мухьмад

Пхьарчанаькъан Мухьмада сурт дайча, е кагийча наха юкье из хьоахавича, сона гаьннара дагаух дІадахача бІаьшерен 70-гІа шераш. Цу хана Мухьмад а со а, цхьа шу мара юкье ца долаш (из сол цхьа шу зІамагІа вар), кхувш доагІар Наьсаре. ХІанзарчох вІалла тара яцар из шахьар цу хана; сатийна яр, адам а машин а дукха яцар, дукхагІа бола цун бахархой шоайла бовзаш бар. Цудухьа Мухьмад а цул воккхагІа хинна Беслан а дика бовзар цу ханарча кьонабарашта.

Іазе Мухьмад ваьвар 1959 шера наджгоанцхой бетта 26-ча дийнахьа Наьсаре. Уж гаргагІа бахар Наьсарерча №2 йолча ишколанна, хІаьта а цул боккхагІбараш цар дезалера дешаш хилар шахьар тІарча №1 йолча ишколе, масала, белгтала дагадоагІа сона лакхе хьоахаваь Беслан цига дешаш хинна. 1975 шерга кхаччалца вахаш а дешаш а Наьсаре хиннав Мухьмад. Спортаца хьоашал леладе волавелча, цун цІи геттара сиха гІорйоалаш йоагІар вай мехка. Эггара хьалха доккхий толамаш даха волаვენнача спортсменех вар ала мегаргда из майрра. Іоахарганаькъан ГІ. цІерагІча завода повала чу дзюдо секци хьайийлла воаллача тренера Мерешканаькъан Яхььай секце аха волаვენнавар Мухьмад.

Цу шера из ваха а, деша а, ший спортивни говзал дІахо лакхье а дІавода АьдагІий столице Майкопе. Цигара хьалаш, шеко йоацаш, вайцигарчарел дикка эргаш а дикагІа а хиннад. Вайцига-м хІама мича яр готта подвали цу чу уллаш массехк спортивни мотти мара. ХІаьта а тренер дика хиларо дукха хІама Іомадаьдар цунна, цІагІа волаш. Мухьмад деша отт цигарча хьехархой институте, хІанз цун тренер хул Валентин Ибрагимович Шхалахов. Цунца волаш, тамаш йилла доккхий толамаш доах кьонача спортсмена. 1981 шера Минске дІахьош хиннача СССР чемпионате котало йоаккх цо. Кхы а цхьа шу даьлча, 1982 шера, из санна йола котало йоаккх цо Кишинёв оалача шахьар тІа, хІанз цох хул Советски Союза шозза чемпион. Цу шера Мухьмада аьттув боал Германерча Росток яхача шахьаре хиннача Европа чемпионате дакьа лаца, цига вай мехкахочо борза майдилг йоаккх. ХІаьта ардара бетта тоабаш кьовсаеннача Милане цунга дотув кхоач. Мухьмад вар СССР дунен халкьашта юкьерча класса спорта мастер, кхы дукха а доккхий а толамаш даьха, гІалгІай спортивни сий геттара айдаь хургдар цо, зуламхочун кулгах Іоажал нисьеннаецаре. Мухьмад кхелхар 1985 шера, герз кхетар бахьан долаш.

Мехкахошта из цІаккха вицлургвац, цох бола дагалоаттам бахаш ба. Цунна еннай «КарагІдаьннарах» яха орден, цун цІи лелаю Наьсарерча цхьан урамо, 2003 шера Магасерча стадиона тІачІоагІььй воккхача спортсмена цІи. Мехка чакхйоах цун цІерца ювзаенна дзюдох йола яхьаш.

Хамхой Дауд

Дошо сом

Дша-юха мел водача хана, лабтта Ю а хьежаш, водаш хиннав Цаген. Наха хаьттад:

- Лабттара фу лаха воалл хьо?

- Юдежа дошо сом сайна корадоеггий хьежа воалл со, - аьннад Цагена.

- Корадоегий хьона? - хаьттад наха.

- Укх шовзткьа шера цхьа ногарт-м корадоедац. Корадоегий из, сол цабр-маталла ераш хилча? - яьхад Цагена.

Шажи веце

Юра денз сарралца, длайхача дийнахьа наькьа йисте Юхайна ваьглав Цаген. Из бларгавайнача наха хаьттад:

- Фу деш вагла хьо укх наькьа йисте?

- Укх новкьа гюлла длавахар юхаварга хьежаш вагла со, - аьннад Цагена.

- Ай, малав из укх новкьа гюлла длавахар? - хаьттад наха.

- Дабра, хац сон-м, - аьннад Цагена, - Шажи веце из малав.

Новразанаъкъан Макка

Сендужъа яац цице нахча?

Цице, нахча бIарахъежаш,
БIаргаш акха дIа-хъа лекх...
Из да, дахка барга хъежаш,
Гуш да, пхъор цо цунца декъ.

ЮтIакховдац, меца дале а,
Юухе а багара шодаш...
Декъа боалл из дахканца дакъа,
БIаргагойя арабодаш!

ЧIоагIо яый цо нахча ца яа
Мел ше нане тахан дерах,
Бита ца бита зIамига дахка,
Дакъа даланза пхъерах!

Моцало кхерам эшабийя,
Арабод дахкилг тIаккха,
Хъаьнача нахчан дакъах
Йоккха йоаца йистилг яккха!

Лоац из цице тIодаша,
(Баланза балар-кх ара)...
Нахча яле а тоъаш,
Цици дизац дулхах мара...

ТIодех кIалхаръийккхе,
КIувса юкъе дахкилг бов,
Цице пхъор-м эшац вIалла,
Бакъда далац нахчал сов.

Пудантанаъкъан Д. сурт

Унахои лори

Цамогаш хиннав цхъа саг. Лора хаѳтад цунга, фуд хъа саготдер; вокхо дийцад, шийна чѳоагѳа хъоцар дувл, яхаш. Лора цу хъакъехъа аьннад:

- Из-м дика ма дий.

Цхъа ха яълча, цу сагага юха а хаѳтгад лора, саготдер фуд аьнна; вокхо аьннад, шийна чѳоагѳа хорш ух. Лора юха а аьннад:

- Из а дика да.

Кхозлагѳа венав лор унахо волча, цун могашал миштай хъажа. Шийна маъженашка хий увтга даьннад, аьнна, хоам баъб

могаш воацачо.

- Дика да-кх тѳаккха, - аьннад лора.

Ше волча гаргара саг а вена, цо миштад хъа магар, аьнна, хаѳтгача, унахо-чо оалаш хиннад:

- Даъра, сов дика долаш, хѳанз вала а мегаргволаш-м да.

Цу тайпара тѳагѳоллара соцамаш деча сага, эггара чѳоагѳагѳа саготдеча хѳамах а ираз хетача кхоачаву.

Таржам даър
ѳарчакханаъкъан Сали.

Со дита ваха могоаргдац, со доацаш
даарий чам бац; сискал, маькх е дерста
дулх со шоашца доацаш мегац.

(хүг)

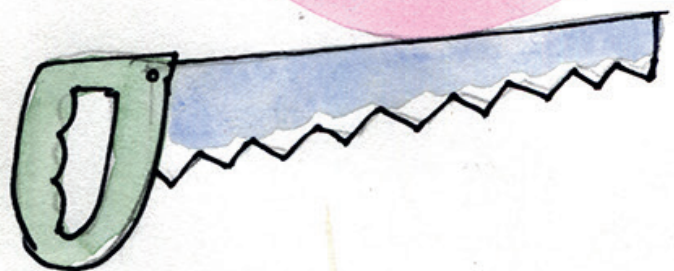

Пхиъ воша вах цхъан коа
доаллача пхе цлагла.

(Плэгаш кулгашаокопаш)

Дла-юха хъекх, чил юлег,
юйожаш латта корсам эг.

(хдэх)

Цкъаза хул уж шоайла барта,
Тлаккха кийчлу шоайла гларта

кулгаш

Кроссворда дашхаргаш:

ПХОРАГИА: 2. Чорг. 4. Екхан.

УРАГИА: 1. Хозал. 3. Гуйре. 5. Кхакха. 6. Къонал.

Кроссворда хаттараш:

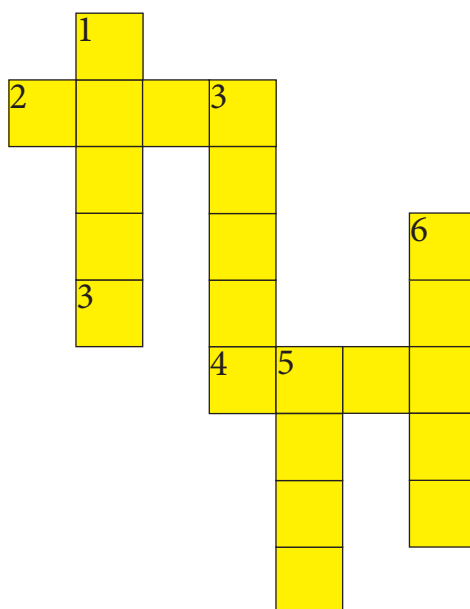
ПХОРАГИА:

2. Маькхах юсаш хул из.
4. Малх хьежа ха.

УРАГИА:

1. Сага безам тлаоза хлама.
3. Иан хьалхара шера ха.
5. Устаглан «кетар».
6. Эггара хозагла йола сага ха.

Оттаяр ва Томбенакъян лаьла,
УЦ «Дийлла дуне», 5 «а» класс.

Кроссворда дашхаргаш да 15-ча оаглон тла.

Полашпхье.
Т. Агирова сурт

Дошлорг

Гила (ба) – чистокровный конь.

Екхан (я) – ясная погода.

Зоакх (ба) – забава, потеха.

Кхакха (ба) – овчинка.

Лекъ (я) – перепёлка.

Селасат (да) – иволга.

Тума (да) – десять рублей,
червонец.

Неш (я) – подруга.

Цокъ (да) – тигр.

Чайтоанг (я) – медвежонок.

Шедолг (я) – свирель.

Детский журнал «Селаад»
(Радуга) №4 (393), 2026 г.

Учредитель:

ГАУ РИ «Издательский дом
«Сердало».

Издается с сентября 1986 года
на ингушском языке.

Зарегистрирован Управлением
Федеральной службы
по надзору в сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций
по Республике Ингушетия.
Регистрационный номер
ПИ № ТУ06 - 00029
от 19 сентября 2019 г.

Главный редактор
Гагиева М.М.

Художник: Д. Гудантова
Дизайн: И. Курскиев

Сдано в набор 17.04.2026 г.
Подписано к печати 21.04.2026 г.
Дата выхода в свет 30.04.2026 г.
Формат 60x84 1/8.
Бумага офсетная.
Печать офсетная.
Уч.-изд. л. 2,2.
Тираж 2000.

Адрес редакции и издателя:
386101, Республика Ингушетия,
г. Назрань, пр. И. Базоркина, 60.
Сайт: selaad.ru.
Email.: selaad.ri@mail.ru
Телефон: 8 (8734) 77-11-84.

Отпечатано
в ООО «Бланкиздат»,
357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.